

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก และเยาวชน ถ้าได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพย่อมเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต การพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมไปถึงการมีบุคลิกภาพที่ดีเหมาะสมกับเพศ วัย และสังคมของตน กระบวนการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนที่สำคัญในแต่ละสังคมคือวัฒนธรรมและการศึกษา โดยวัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งมีการสะสม เลือกรรปรับปรุ่แก้ไขและยึดถือเป็นแบบประเพณีปฏิบัติ โดยสมาชิกในสังคมเดียวกันมีความเข้าใจและมีความตระหนักร่วมกัน ส่วนกระบวนการทางการศึกษาเป็นการพัฒนาคนในด้านสติปัญญา ทักษะคิดและค่านิยม(ก่อ สวัสดิพานิช, 2533) แต่ในขณะที่สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมใหม่ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วเพราะอาศัยเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ที่สามารถนำเข้ามาจากต่างประเทศได้ตามความต้องการ แต่ในทางตรงกันข้าม การพัฒนาคุณภาพของประชาชนต้องอาศัยเวลาเป็นปัจจัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นจึงมีความไม่สมดุลระหว่างความเจริญด้านเศรษฐกิจและสังคมกับคุณภาพของประชาชนซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆมากมาย(เอี่ยม ทองดี, 2532)

ส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา นี้ คือ รัฐได้เร่งรัดพัฒนาคุณภาพของเด็ก และเยาวชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว โดยเล็งเห็นการเตรียมกำลังคนเป็นความจำเป็นเร่งด่วน เริ่มจากการศึกษาภาคบังคับรัฐได้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป โดยในชั้นประถมศึกษาตอนปลายได้

เน้นเนื้อหาในกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ จุดประสงค์เพื่อให้เด็กมีทักษะพื้นฐานและมีความสามารถ มีหลักการในการทำงานในชีวิตประจำวันทั้งงานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่างเพื่อเป็นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์เรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปให้สามารถออกไปสู่ตลาดแรงงานเพื่อหางานทำและประกอบอาชีพอิสระต่อไป ส่วนผู้ที่ต้องการเรียนต่อก็สามารถแสวงหาความรู้ต่อไปในระดับมัธยมศึกษา (ช่อม มงคล 2534)

การเร่งรัดพัฒนาเด็กให้มีทักษะและมีความรู้พื้นฐานในวัยประถมตอนปลายเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เพราะเด็กในวัยนี้มีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้และถ้าได้รับการสนับสนุนที่ตีเหมาะสม เด็กจะเรียนรู้ว่าตนมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆได้และทำได้สมบูรณ์ ก่อให้เกิดความมานะอุตสาหะซึ่งจะส่งผลต่อความรู้สึกและนิสัยในการทำงานในวัยผู้ใหญ่ต่อไป (Erikson, 1968) ปัจจัยที่ควรคำนึงจึงเป็นวิธีการส่งเสริม และสนับสนุนซึ่งหมายถึง กระบวนการทางการศึกษา วัฒนธรรมและสังคม ส่วนในทางตรงกันข้ามเด็กที่ล้มเหลวในกิจกรรมต่างๆมักจะพิจารณาพื้นฐานทางกายภาพของตน อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆที่ตนมี ถ้าเด็กรับรู้ว่าเป็นเพราะตนไม่มีความสามารถจะทำให้เด็กขาดความมานะอุตสาหะและเกิดความด้อยในที่สุด (Maier, 1978) ในส่วนนี้สังคมมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจถึงอิทธิพลและบทบาทของเศรษฐกิจ และเทคโนโลยีซึ่งจะไม่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนด้อยความสามารถ

ดังนั้นการพัฒนาเด็กในวัยประถมปลายนี้จึงควรตระหนักถึงการพัฒนาความมานะอุตสาหะของนักเรียนซึ่งจะมีผลส่งเสริมไปสู่พัฒนาการด้านอื่นๆต่อไป (Erikson, 1963)

ผลการศึกษาค้นคว้าต่อมาพบว่ามืองค์ประกอบต่างๆที่มีผลต่อความมานะอุตสาหะของนักเรียน เช่น การศึกษาของกรูเอน (Gruen, 1964) แมคเคลเลียน (Mc Clian, 1975) นันน์ (Nunn, 1978) โรเซนทอล และคณะ (Rosenthal and Association, 1981) เดลลา ซิลวา และดุษีก (Della Selva and Dusek, 1984) พิคเคอร์ และโทรี (Picker and Tory, 1986) โอชเช และพลัก (Oshse and Plug, 1986) และโควาซ และมาร์เซีย (Kowaz and Marcia, 1991) เป็นต้น จากผลการศึกษาค้นคว้าเหล่านี้พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อความมานะอุตสาหะของนักเรียนได้แก่ เพศ อายุ วัฒนธรรม การศึกษาของบิดาและมารดา อาชีพของบิดาและมารดา รายได้ต่อเดือน

ของบิดาและมารดา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความมานะอดสาหัสของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจมากที่สุด โดยเลือกศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรม โดยทำการศึกษากับคนไทยต่างวัฒนธรรม ได้แก่ คนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิมและคนไทย
2. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งจำแนกเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย
3. การศึกษาของบิดา และมารดา
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
5. ความมุ่งหวังในการศึกษาต่อของนักเรียน
6. ความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครอง

แนวคิดพื้นฐานและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมและความมานะอดสาหัส

ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial theory) ของอีริก ฮอมเบอร์เกอร์ อีริกสัน (Erik Homburger Erikson) ชาวเดนมาร์กซึ่งเป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในกลุ่มจิตวิเคราะห์แนวใหม่ (Neo-Freudian) การตั้งทฤษฎีจึงมีแนวความคิดพื้นฐานบางส่วนมาจากพัฒนาการทางจิตเพศ (Psychosexual Development) ของฟรอยด์แต่มีความแตกต่างอย่างชัดเจนใน 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 อิริคสันให้ความสำคัญต่ออีโก้(ego) มากกว่าอิด(id) เขาเชื่อว่าอีโก้ เป็นตัวกำหนดพัฒนาการมนุษย์ และเน้นความต่อเนื่องของประสบการณ์ของแต่ละคนว่านำไปสู่การทำหน้าที่ของอีโก้ ในขณะที่ฟรอยด์เน้นความสำคัญของอิด และอธิบายพัฒนาการมนุษย์โดยใช้พัฒนาการทางเพศภายใต้การทำงานของพลังเพศ(Libido) นอกจากนี้อิริคสันยังได้ปรับปรุงขั้นพัฒนาการของฟรอยด์ และเพิ่มขั้นพัฒนาการที่ไม่มีในทฤษฎีของฟรอยด์ เพื่อให้ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตมนุษย์ อย่างไรก็ตาม อิริคสันยอมรับว่า การจูงใจของจิตไร้สำนึก (Unconscious motivation) มีอยู่จริง แต่ไม่ได้เกิดจากพลังเพศดังที่ฟรอยด์กล่าวไว้ แต่เกิดจากกระบวนการทางสังคมประกิต(Socialization) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างอีโก้ กับสิ่งแวดล้อมหรือสังคม

ประเด็นที่ 2 อิริคสันได้เสนอ "โซเซียล เมทริกซ์" (Social matrix) ใหม่ ซึ่งกว้างกว่าฟรอยด์ คือ ความสัมพันธ์ของบุคคลกับผู้เลี้ยงดู และบุคคลภายนอกครอบครัว รวมทั้งวัฒนธรรมของเขาเหล่านั้น โดยสังคมและวัฒนธรรมจะส่งผลต่อครอบครัว และครอบครัวจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพอีกทีหนึ่ง ในขณะที่ฟรอยด์เน้นความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่ และลูกเป็นสำคัญ

ประเด็นที่ 3 อิริคสันให้ความสำคัญกับโอกาสที่บุคคลจะพัฒนาตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตในสังคม เขาเชื่อว่าทั้งบุคคล และสังคมต่างมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และอธิบายว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาแต่ละขั้นพัฒนาการได้สำเร็จ จะทำให้เกิดการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ในขณะที่ฟรอยด์สนใจในความคงอยู่ และการทำหน้าที่ของจิตไร้สำนึกและอธิบายความเจ็บป่วยทางจิตในวัยเด็กที่จะนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางจิตในวัยผู้ใหญ่

แนวความคิดของอิริคสันทำให้การแปลความหมายพฤติกรรมกว้างกว่าเดิม และสามารถนำไปใช้อธิบายเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้

ข้อสมมุติฐานเบื้องต้นของทฤษฎี(Basic assumption) อาจสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการสร้างทฤษฎี (Approach to Theory Formation) อิริคสันใช้วิธีการ และเทคนิคของจิตวิเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเขาให้ความสำคัญต่อจิตก่อนสำนึก (Preconscious) และจิตไร้สำนึก(Unconscious) ซึ่งแสดงออกในรูปของพฤติกรรม

กรรมต่างๆ โดยพยายามค้นหาความรู้สึกที่ส่งผลให้คนทำพฤติกรรมต่างๆนั้น แนวความคิดทางจิตวิเคราะห์ในทัศนะของอิริคสัน คือ การทำความเข้าใจบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลซึ่งจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำในชีวิตประจำวันทั้งที่ดี และไม่ดี และจะต้องพิจารณาในกลุ่มสังคม และวัฒนธรรมของบุคคลนั้นด้วย อิริคสันเห็นว่าจิตวิเคราะห์เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างวิทยาศาสตร์และศิลปะ การตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์วิธีใดๆก็ตามจะต้องมีทฤษฎีพื้นฐานรองรับ และการศึกษาจะต้องมีความเชื่อถือได้ในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมและมีเวลาในการศึกษาที่นานพอเพียงข้อมูลที่ได้อาจจะมีคุณภาพซึ่งสำคัญมากกว่าปริมาณของข้อมูล เขาใช้คนไข้ในคลินิกของเขาเป็นกลุ่มตัวอย่างและศึกษาคนไข้จากสิ่งแวดล้อมและประวัติส่วนตัว โดยเชื่อว่าพฤติกรรมของคนปกติ และของคนไข้จะมีลักษณะที่คล้ายกัน การศึกษาจากคนไข้จะทำให้สังเกตเห็นพฤติกรรมได้ชัดเจนมากขึ้น อิริคสันสร้างทฤษฎีโดยใช้ความรู้ในหลายสาขา คือ แนวความคิดทางจิตวิเคราะห์ พัฒนาการเด็ก มนุษยวิทยาภาควัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

2. แบบแผนชีวิตมนุษย์ (Order of Human Life) ธรรมชาติของจิตมีขั้นพัฒนาการคล้ายโครงสร้างทางชีววิทยา และทั้งจิตวิทยาและชีววิทยามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ตั้งแต่ทารกแรกคลอดจะมีพัฒนาการโครงสร้างทางกายควบคู่กับทางด้านจิตใจ สิ่งแรกที่ช่วยให้ทารกมีชีวิตอยู่รอด คือ ความสามารถทางการกิน การดูด การกลืนอาหารที่เหมาะสม การย่อยอาหารและการขับถ่ายซึ่งในขณะเดียวกันการดูดก็ให้ความสุขกับเด็กด้วย เมื่อทารกเจริญเติบโตวัยละแต่ละส่วนจะพัฒนาขึ้นทำให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น และจะมีการพัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ไปด้วย พัฒนาการของมนุษย์เกิดขึ้นตลอดเวลาตลอดชีวิตโดยประกอบด้วย 3 ระบบหลัก คือ ระบบร่างกาย ระบบจิตใจ หรือ อีโก้ และระบบของสังคม ในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งมนุษย์จะต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสังคม และวัฒนธรรม

3. คุณค่าพื้นฐานของมนุษย์ (Fundamental Human Value) มนุษย์มีศักยภาพในการสร้างวิถีชีวิตของตนเองทั้งในทางที่ดีและไม่ดี อิริคสันไม่ได้มองมนุษย์ในแง่คนดี หรือเลวแต่มองในแง่ความสามารถที่จะทำพฤติกรรมดี หรือเลวนั้น โดยเชื่อว่ามนุษย์มีความคิดริเริ่มและความสามารถในการปรับตัว โดยความคิดริเริ่มจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไข และสภาพแวดล้อม

ล้อมต่างๆ ส่วนการปรับตัวจะมีพฤติกรรมไม่ดีเพียงเล็กน้อยที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในภายหลัง แต่มีพฤติกรรมไม่ดีมากมายที่สามารถป้องกันได้ มนุษย์ต้องการการยอมรับจากสังคม ในขณะที่เดียวกันสังคมก็ต้องการให้ มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข คุณค่าสุดท้ายของมนุษย์จึงหมายถึง การได้รับความไว้วางใจ และการยอมรับจากสังคม และมีความเคารพในสถาบันสังคม ไม่ใช่เพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น

4. สาเหตุของพฤติกรรม (Etiology of Human Behavior) อิริคสันยอมรับแนวความคิดของจิตวิเคราะห์ว่าโครงสร้างมี 3 ลักษณะ คือ อิด(id) อีโก้(ego) และซูเปอร์อีโก้ (super ego) และระดับความจำ หรือประสบการณ์การรับรู้ของจิตมี 3 ระดับ คือ

1. ประสบการณ์สำนึก (Conscious experience)
2. ประสบการณ์ก่อนสำนึก (Preconscious experience)
3. ประสบการณ์ไร้สำนึก (Unconscious experience)

นอกจากนี้ยังเชื่อว่า แรงผลักดัน หรือแรงขับภายในทำให้เกิดพฤติกรรมโดยถือว่าแรงขับนี้เกิดจากสัญชาตญาณ (Instincts) และทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจเรียกว่า พลังเพศ (Libido) ซึ่งจะแสดงพฤติกรรมใน 2 ลักษณะ คือ

1. พฤติกรรมเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด แรงขับภายในจะทำหน้าที่จูงใจให้มีการสนองตอบความต้องการที่เกิดจากสัญชาตญาณของการมีชีวิต (Life instincts) เพื่อให้บุคคลเจริญต่อไป

2. พฤติกรรมเพื่อการทำลาย แรงขับภายในจะทำหน้าที่จูงใจให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเกิดจากสัญชาตญาณความตาย (Dead instincts)

พลังเพศจะทำงานผ่านระบบโครงสร้างทางจิต โดยการทำงานของอิด ซูเปอร์อีโก้จะขัดแย้งกัน และมีอีโก้เป็นตัวกลางประนีประนอมจิต 2 ประเภทแรก ดังนั้นอีโก้จึงเป็นตัวตัดสินใจที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดออกมาโดยนำความรู้จากประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์การรับรู้ในระดับจิตก่อนสำนึกและจิตไร้สำนึกจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ

5. แกนกลางการทำหน้าที่ของมนุษย์ (Core of human function) อิริคสัน มีความคิดเช่นเดียวกับฟรอยด์ว่า อารมณ์แทรกซึมอยู่ในการทำหน้าที่ของมนุษย์ทั้งหมด แตกต่างกัน คือ อิริคสันเชื่อว่า ธรรมชาติของอารมณ์พิจารณาได้จากความสัมพันธ์ของบุคคล กับบุคคลอื่น โดยเฉพาะ 2 ปีแรกของชีวิต ทารกเมื่อแรกเกิดสามารถพิจารณาธรรมชาติอารมณ์ของเด็กได้จากคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างเด็กทารก และการดูแลเอาใจใส่ของผู้เลี้ยงดู ในวัยเด็กการศึกษการเล่นจะทำให้เข้าใจอิโก้ของเด็ก เพราะในวัยนี้การเล่นจะเป็นหน้าที่สำคัญของอิโก้ การเล่นประกอบด้วย รูปแบบความคิดขณะเล่น การสื่อสารซึ่งกัน และกัน ซึ่งมีทั้งการใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูด และพฤติกรรมที่แสดงออกขณะเล่น การเล่นเกมแสดงให้เห็นประสบการณ์ต่างๆในชีวิตที่เด็กสะสมมาช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองมากขึ้น เป็นเครื่องมือระบายความเครียด ความคับข้องใจ ช่วยพัฒนาภาษาและทำให้เด็กรู้สึกเป็นอิสระจากข้อห้ามต่างๆ นอกจากนี้ การเล่นยังแตกต่างกันในแต่ละสังคม การเล่นจึงเป็นเครื่องสะท้อนถึงโครงสร้างของแต่ละสังคม เพราะสิ่งที่เด็กนำมาเล่นจะมาจากการจำลองสภาพชีวิตจริงของสังคมนั้นๆ อิริคสันอธิบายว่า การเล่นของเด็ก และการให้เหตุผลของผู้ใหญ่ เป็นผลอันเดียวกันแต่เกิดขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน

6. ทารกแรกเกิด (The Newborn) ทารกเมื่อแรกเกิดจะประสบกับสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างจากสิ่งแวดล้อมเมื่อเด็กอยู่ในครรภ์ สิ่งแวดล้อมนี้จะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทุกๆ ด้านของเด็กตั้งแต่ก่อนเด็กเกิด และเมื่อเด็กเกิดจนเด็กโตเป็นผู้ใหญ่ อย่างไรก็ตามเด็กทารกตั้งแต่แรกเกิดจะมีพลัง และศักยภาพในการพัฒนาบุคลิกภาพ และการมีเพศที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันอย่าง วัฒนธรรม และสถาบันต่างๆ ในสังคมจะขัดเกลาพฤติกรรม และบุคลิกภาพของเด็ก สังคมและทารกแรกเกิดจึงมีความสำคัญซึ่งกัน และกัน เพราะในขณะที่เด็กทารกต้องการสังคมเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอดสังคมก็ต้องการเด็กแรกเกิดเพื่อการสืบต่อให้สังคมยังคงอยู่ต่อไป

7. อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม (Environmental Forces) อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical) ทางสังคม (Social) ทางวัฒนธรรม (Cultural) และทางความคิด (Ideational) จะมีผลต่อรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคคลโดยขึ้น

อยู่กับโอกาส และเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปรวมทั้งสถานที่ เวลา และวิธีการส่วนใหญ่ที่ใช้ตอบสนองกับเหตุการณ์เดิม สังคมได้ให้อิสระ และโอกาสแก่เด็ก ในขณะที่เดียวกันก็กำหนดขอบเขตให้เด็กทำพฤติกรรมที่สังคมต้องการ โดยมีสถาบันทางสังคมทำหน้าที่กล่อมเกลา เช่น ครอบครัวเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เด็กมีรูปแบบพัฒนาการตามสังคม ศาสนาให้คำอธิบายในสิ่งที่มนุษย์หาเหตุผลไม่ได้ วัฒนธรรมกำหนดรูปแบบการแสดงออกที่เหมาะสม การพัฒนาของเด็กแต่ละขั้นจะทำให้เด็กได้รับความจริงจากประสบการณ์ของเด็กเอง เด็กที่กำลังพัฒนาจึงต้องการสังคม และสังคมก็ต้องการเด็ก เพื่อการพัฒนาสังคมเช่นเดียวกัน ดังนั้นความแตกต่างของวัฒนธรรม และกลุ่มสังคมจึงมีผลทำให้รูปแบบพัฒนาการแตกต่างกันด้วย

พัฒนาการตามแนวคิดอิริคสัน (Erikson's concept of development)

พัฒนาการ เป็นกระบวนการที่แสดงถึงวิวัฒนาการของร่างกาย จิตใจ และสังคมของมนุษย์ อิริคสันแบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้น โดย 5 ขั้นแรกเป็นขั้นพัฒนาการของเด็กอย่างละเอียด และคล้ายกับขั้นพัฒนาการทางจิตเพศของ فروยด์ พัฒนาการทางจิตสังคมของอิริคสันแต่ละขั้น เป็นผลของประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล กับสิ่งแวดล้อมของตน โดยมีพื้นฐานจากพัฒนาการทางด้านร่างกาย

ลักษณะพัฒนาการตามแนวคิดของอิริคสันอธิบายได้ 3 ประการ (Maier, 1965)

คือ

1. ขั้นพัฒนาการจะวิวัฒนาการจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่งซึ่งอาจเป็นทั้งการพัฒนาไปข้างหน้า หรือการพัฒนาถอยหลังระหว่างขั้นพัฒนาการที่ผ่านมา และขั้นพัฒนาการที่ยังมาไม่ถึงแต่ลักษณะวิวัฒนาการมักจะไปข้างหน้ามากกว่าถอยไปย้อนมา นอกจากนี้ขั้นพัฒนาการจะมีลำดับขั้นที่เหมือนกันเสมอ

2. พัฒนาการเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ เริ่มตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับผู้เลี้ยงดูที่ใกล้ชิดคนหนึ่ง ความสัมพันธ์ในวัยเด็กเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง เด็ก กับผู้เลี้ยงดู

หลายคนขึ้น เมื่อเด็กโตขึ้นจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน วัยรุ่นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นกับกลุ่มเพื่อนที่เขาเลือก ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับเพื่อน ผู้ร่วมงาน คนรัก และสุดท้ายในวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับลูกหลาน และสังคมของตน

3. พัฒนาการมีความสัมพันธ์กัน เพราะปัญหาในขั้นพัฒนาการเดิมจะเข้ามารวมอยู่กับปัญหาที่แตกต่างกันในขั้นพัฒนาการใหม่ ตัวอย่างเช่น ปัญหาในเรื่องความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง (Trust and Autonomy) ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่ 1 และ 2 ของอิริคสันอาจไปปรากฏเป็นปัญหาร่วมกับการค้นหาเอกลักษณ์ (Identity) ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่ 5 ก็ได้

นอกจากนี้ในขณะที่บุคคลอยู่ในขั้นพัฒนาการหนึ่งนั้น อาจแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่คล้ายกับพัฒนาการในขั้นที่สูงกว่า เช่น ในวัยทารกซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการของความรู้สึกไว้วางใจจะพบพฤติกรรมที่คล้ายกับแสดงความรู้สึกอิสระหรือความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เช่น การที่เด็กโกรธ และพยายามที่จะดิ้นรน อย่างไรก็ตามพฤติกรรมที่แสดงความรู้สึกเป็นอิสระนี้ไม่พบเด่นชัด จนกระทั่งเด็กมีอายุเริ่มปีที่ 2

ดังนั้นในขณะที่บุคคลอยู่ในขั้นพัฒนาการหนึ่งจะมีการเริ่มต้นสร้างพัฒนาการในขั้นที่สูงกว่า และในขณะที่เดียวกันจะมีพัฒนาการขั้นที่ผ่านมาแล้วเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่ละขั้นพัฒนาการจึงมีความสัมพันธ์กันดังแสดงในรูปที่ 1

ขั้นพัฒนาการที่ 1 (แรกเกิด-1ปี)	ความไว้วางใจ (Trust)	เริ่มต้นสร้าง ความเป็นอิสระ	เริ่มต้นสร้าง ความคิดริเริ่ม
ขั้นพัฒนาการที่ 2 (อายุ 2-3 ปี)	ความไว้วางใจ ที่สร้างภายหลัง	ความเป็นอิสระ (Autonomy)	เริ่มต้นสร้าง ความคิดริเริ่ม
ขั้นพัฒนาการที่ 3 (อายุ 4-5 ปี)	ความไว้วางใจ ที่สร้างภายหลัง	ความเป็นอิสระ ที่สร้างภายหลัง	ความคิดริเริ่ม (Initiative)

รูปที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของพัฒนาการ

แหล่ง : Identity and the Life Cycle โดย อิริค ออมเบอเกอร์ อิริคสัน, 1959 หน้า 54

การเจริญเติบโต และพัฒนาการของมนุษย์จะเป็นอย่างไร ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน 3 ประการดังนี้ คือ

1. พื้นฐานภายในตัวบุคคล (Basic of Innate) เช่น กระบวนการทางชีวภาพ
2. อิทธิพลของสังคมวัฒนธรรม (Basic of Sociocultural influences)
3. ลักษณะของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน (Idiosyncratic Way)

อิริคสันอธิบายว่า พัฒนาการเป็นการวางรูปแบบของอีโก้ โดย 5 ขั้นแรกจะอยู่ในช่วงวัยทารก วัยเด็ก และวัยรุ่น ซึ่งเขาให้ความสนใจมากกว่า 3 ขั้นสุดท้ายซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ยังใช้คำขึ้นต้นแต่ละขั้นพัฒนาการว่า "ความรู้สึก" (a sense of) โดยให้เหตุผลว่า คำนี้ให้ความหมาย ทั้งส่วนที่เป็นประสบการณ์ในชีวิตสำนึก และจิตก่อนสำนึก เขาเชื่อว่าแต่ละขั้นพัฒนาการมีปัญหาที่เฉพาะ ถ้าบุคคลสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จจะเกิดความรู้สึกที่ดี แต่ถ้าบุคคลไม่สามารถแก้ปัญหาของพัฒนาการได้จะเกิดความรู้สึกไม่ดีค้างอยู่องค์ประกอบที่มีความสำคัญของบุคคลิกภาพ คือ ความรู้สึกไว้วางใจ ความรู้สึกเป็นอิสระ ความรู้สึกริเริ่ม ความรู้สึกมีมานะอดสาหัส ความรู้สึกมีเอกลักษณ์ ความรู้สึกในสัมพันธภาพ

ความรู้สึกเป็นผู้ให้กำเนิด และสร้างสรรค์สังคมและสุดท้ายความรู้สึกมั่นคงในชีวิตองค์ประกอบเหล่านี้จะเป็นข้อตัดสินพัฒนาการทางจิตสังคมของบุคคลซึ่งถ้าบุคคลสามารถผ่านพ้นด้วยดีย่อมมีบุคลิกภาพที่มั่นคงสมบูรณ์ในที่สุด

ความมานะอุตสาหะ (Industry)

ความมานะอุตสาหะเป็นพัฒนาการขั้นที่ 4 ของทฤษฎีจิตสังคมเป็นเด็กอายุ 6-12 ปี ซึ่งเด็กวัยนี้จะมีความสามารถทำหลายสิ่งหลายอย่างที่ผู้ใหญ่ทำได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ผู้ใหญ่ทำ จึงแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ และพยายามปรับปรุงตัวเพื่อให้ตนเองมีทักษะ และความสามารถทำสิ่งต่างๆ ได้ดีเท่าที่ผู้ใหญ่ทำ จุดประสงค์เพื่อต้องการแสดงออกว่าเขาโตแล้ว ความพยายาม และความสามารถของเด็กทำให้เกิดการพัฒนาความมานะอุตสาหะในที่สุด โดยเด็กจะใช้โอกาสที่มีอยู่ เครื่องมือ ทักษะเบื้องต้นของตนเป็นพื้นฐานในการทำสิ่งต่างๆ ซึ่งจะพัฒนาเป็นความสามารถของเด็กในที่สุด

อิริคสันให้ความหมายความมีมานะอุตสาหะว่าเป็น "ความรู้สึกว่ามีประโยชน์... สามารถที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ดี และสมบูรณ์" (Erikson, 1968: 123) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความขยันหมั่นเพียรของเด็ก คือ ช่วงเวลาที่เด็กได้รับประสบการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน ซึ่งเป็นการเตรียมเด็กเพื่อสังคม และเพื่อการเรียนรู้เฉพาะสาขา นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นสภาพสังคมการทำงานเบื้องต้นของเด็กด้วย (Erikson, 1982: 75)

ก่อนวัยนี้เด็กจะเห็นว่าพ่อแม่ของตนเป็นตัวแทนของสังคม และเป็นแบบอย่างของเขาแต่ในวัยนี้สังคมของเด็กกว้างกว่าเดิม เด็กไปโรงเรียนและพบกับตัวแบบอื่นๆ เช่น ครู พ่อแม่ของเพื่อน เพื่อนของพ่อแม่ หรือคนแปลกหน้าอื่นซึ่งมีอาชีพ และความสามารถแตกต่างกันไปทำให้เกิดการเปรียบเทียบตัวแบบต่างๆ การแสวงหาแบบอย่างของเด็กชาย และเด็กหญิงจะแตกต่างกันระหว่างเพศ แต่ทั้งสองฝ่ายจะสนใจกิจกรรมของกันและกันแทนที่จะมุ่งสนใจกิจกรรมเฉพาะเพศตน กิจกรรมต่างๆ จะสะท้อนถึงการแข่งขัน หรือขอบเขตการเรียนรู้ของเด็กโดยมีพื้นฐานจากวัฒนธรรม และสังคม

ในจิตวิเคราะห์วัยนี้จะเป็นระยะสงบ (Latency stage) เพราะแรงขับจะสงบลงแต่เป็นเพียงการสงบชั่วคราวก่อนจะเริ่มใหม่เมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์

เด็กในวัยนี้จะได้รับการอบรมสั่งสอนที่เป็นระบบตามแบบแผนของสังคม ซึ่งอาจเป็นเพียงเพื่อการอ่านออกเขียนได้เท่านั้นในบางสังคม ดังนั้นวัตถุประสงค์ และข้อกำหนดในความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโรงเรียนจึงเปรียบเสมือนวัฒนธรรมของเด็กวัยนี้ นอกจากนี้ พัฒนาการของเด็กจะไม่ดีเท่าที่ควรถ้าครอบครัวมีการเตรียมตัวเด็กเพื่อให้เข้าเรียนที่ไม่เหมาะสมหรือผลการเรียนในโรงเรียนล้มเหลว

เมื่อเด็กรู้สึกว่าเป็นพื้นฐานทางกายภาพ และเครื่องมือของตนไม่สามารถทำในสิ่งใดได้สำเร็จ เขาจะพิจารณาความล้มเหลวว่าเป็นเรื่องธรรมดา หรืออาจเป็นความด้อยของตน ซึ่งในเวลานี้อิริคสันชี้ให้เห็นว่าสังคมที่กว้างจะช่วยให้เด็กเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยี (Technology) และเศรษฐกิจ และไม่เกิดความรู้สึกด้อย แต่ถ้าเด็กพิจารณาว่าความล้มเหลวที่เกิดขึ้นมาจากการที่ตนไร้ความสามารถจะทำให้เกิดความรู้สึกด้อยขึ้น

โควาช และมาร์เซีย (Kowaz and Marcia, 1991) กล่าวว่า การศึกษาความเหมาะสมของเด็กรวมทั้งเด็ก เป็นการทำความเข้าใจ เรื่องความสัมพันธ์ของเด็กต่อขบวนการทำงาน โดยการพิจารณาจะต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านสติปัญญา ซึ่งรวมความชำนาญ และความรู้ (Skills and Knowledge) โดยมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานเบื้องต้นซึ่งเน้นความชำนาญ และความรู้ที่สอนในโรงเรียนเป็นสำคัญ ส่วนความชำนาญ และความรู้อื่นๆ กำหนดขึ้นตามลักษณะคุณค่าทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม
2. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นการรู้จักใช้ความรู้และความชำนาญที่มีลักษณะมีประสิทธิภาพ แบ่งเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่
 - 2.1 ความเข้มของความสนใจ หรือความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำ
 - 2.2 ความพากเพียร
 - 2.3 การนำความรู้ และความชำนาญไปใช้ และลงมือกระทำ
 - 2.4 งานมีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมาย
 - 2.5 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

2.6 ใช้วิธีที่เหมาะสมเพื่อให้งานสำเร็จ

3. องค์ประกอบด้านความรู้สึกเป็นทัศนคติโดยตรงและประสบการณ์ที่ได้จากการใช้ความรู้ความชำนาญ แบ่งเป็น 6 ลักษณะ คือ

- 3.1 รู้สึกมีประโยชน์ และมีความสามารถ
- 3.2 สนุกกับการปรับตัว พอใจ และภูมิใจในความพยายามและความสำเร็จ
- 3.3 ถือตามอย่างผู้มีความรู้ และความสามารถในด้านต่างๆ
- 3.4 ออยากรู้อยากเห็นสิ่งต่างๆ และสนใจที่จะเรียนรู้
- 3.5 มีประสบการณ์ และตระหนักในขอบเขตและกำลังของตน
- 3.6 รู้คุณค่าของการฝึกฝนเล่าเรียน

นอกจากนี้ความรู้สึกยืนยันหมั่นเพียรที่พัฒนาขึ้นในวัยนี้จะพัฒนาต่อเป็นความรู้สึกและนิสัยในการทำงานของแต่ละบุคคลในอนาคตด้วย

วัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งเนื้อหาสาระ และรูปแบบความคิด วิถีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบันตลอดจนแบบแผนและทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น (กองวิจัยและงานวางแผน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2525-2529)

พระยาอนุมานราชชน ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในชีวิต ถ่ายทอด และเอาอย่างกันได้ รวมทั้งผลิตผลของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณี ตลอดจนความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ กริยาอาการ หรือการกระทำของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปแบบพิมพ์เดียวกัน และแสดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น เป็น

มรดกทางสังคมซึ่งสังคมจะรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม(อ้างใน ศรีนทร เศรษฐการุณย์, 2533)

ไทเลอร์(Tylor, 1871)กล่าวว่าวัฒนธรรม คือ สิ่งรวมทั้งหมดที่ประกอบไปด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลกรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และพฤติกรรมอื่นๆ ที่มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

ในด้านสังคมวิทยา และมนุษยวิทยาให้ความสำคัญของวัฒนธรรมไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งกำหนดและกำเนิดระเบียบแบบแผน ประเพณี ขอบบังคับ กฎหมาย สิ่งของเครื่องใช้ของสังคมโดยมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคม เช่นวัฒนธรรมของอิสลามอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้มากกว่า 1 คน โดยไม่เกิน 4 คน

2. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ลักษณะที่อยู่อาศัย อาหาร ที่ใช้ในการดำรงชีวิต อายุของการแต่งงาน เป็นต้น วัฒนธรรมจะสร้างให้คนที่เกิดและอยู่ใน วัฒนธรรมไทย มีความเป็นไทย มีความคิดเห็นแบบไทยๆ ในทำนองเดียวกัน วัฒนธรรมจีนก็จะตกต่างชีวิตของชาวจีนให้เป็นแบบจีน

3. วัฒนธรรมเป็นวิธีการควบคุมสังคม สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยแก่สังคมได้ เพราะวัฒนธรรมประกอบด้วย บรรทัดฐาน กฎหมาย ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ และได้ กำหนดบทลงโทษไว้สำหรับบุคคลที่ไม่ปฏิบัติตาม

อัจจิมา เศรษฐบุตร และสายสวรรค์ เรืองวิเศษ (2530) กล่าวถึงวัฒนธรรมย่อย(Subculture)ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

1. เชื้อชาติ(Nationality Group) เช่นพวก Irish , Italian
2. ศาสนา(Religion Group) เช่น Catholics
3. ผิวพรรณ (Racial Group) เช่น คนผิวขาว ผิวดำ
4. ภูมิศาสตร์(Geographical Areas) เช่น ภาคเหนือ ภาคอีสาน

วัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพเด็ก และเยาวชนให้มีความสามารถและมีความอดสาหัส แต่สังคมไทยไม่ได้มีเพียงวัฒนธรรมไทยเพียงวัฒนธรรมเดียว ดังจะพบได้ว่าคนไทยในปัจจุบันมีหลายเชื้อชาติและยากที่จะจำแนกเชื้อชาติที่แท้จริง

ได้ เพราะในแง่กฎหมายแล้วบุคคลเหล่านั้นนับว่าเป็นพลเมืองไทย แต่ยังคงมีความแตกต่าง
อยู่บ้างในรายละเอียดบางอย่าง

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า คนไทยต่างวัฒนธรรม เช่น คนไทยเชื้อสายจีน คนไทย
มุสลิม ฯลฯ ย่อมมีความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อทาง
ศาสนา ปรัชญา และค่านิยมรวมไปถึงจุดมุ่งหมาย หรือความต้องการในชีวิตที่ต่างกันไป
ไป(มุกดา ศรีรงค์, 2515)

สกินเนอร์ (Skinner, 1975) กล่าวว่าคนจีนในประเทศไทยเป็นผู้มีความอดสาหะ
ขยันขันแข็ง เต็มใจทำงานทุกชนิด มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน มีความทะเยอทะยานต้องการ
ความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ชอบทำสิ่งใหม่ๆ กล้าเสี่ยงและเป็นผู้ที่ชอบความ
อิสระ ซึ่งเปรียบกับคนไทยแล้ว คนไทยโดยทั่วไปเป็นผู้เกียจคร้าน พอใจในสิ่งที่มีอยู่แล้วไม่
สนใจเรื่องเงินทอง หรือความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แต่ในปัจจุบันความแตกต่างด้านนี้ไม่
เด่นชัดเพราะมีความผสมกลมกลืนระหว่างทัศนคติ และพฤติกรรมในบางส่วนมากขึ้น เนื่อง
จากการแต่งงานระหว่างกลุ่ม แต่ยังสามารถจำแนกได้จากขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาที่
พูดในบ้าน นิธีการต่างๆ (บุญสนอง บุญโยธาน อ่างถึงใน ชุมพร ยงกิตติกุล และนิรมล
ชยตสาหกิจ, 2532)

ส่วนชาวไทยมุสลิมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมไทยค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะ
เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสภาพสังคม ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งการศึกษา
ชาวไทยกลุ่มนี้จึงมีความแตกต่างในด้านการดำรงชีวิตประจำวัน และการปกครอง และจาก
วิจัยของกองวิจัยทางการศึกษา 2531 พบว่า ชาวไทยกลุ่มนี้มีความต้องการในเรื่องศาสนา
และการฝึกอาชีพ รวมทั้งมีโอกาสได้รับการศึกษาค่อนข้างมาก แต่คุณภาพทางการศึกษาไม่
ค่อยดีนัก

การอบรมเลี้ยงดู

ไรท์ (Wright, 1976:39) ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การ

ปฏิบัติของพ่อแม่ หรือผู้ปกครองที่มีต่อเด็กต่อไปนี้ คือ การควบคุม การเป็นตัวอย่างต่อเด็ก การให้รางวัล และการลงโทษเด็ก

ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2520:22) ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งด้านคำพูด และการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งด้านความรู้ลึกและอารมณ์ของผู้กระทำตลอดจนเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัล และลงโทษเด็กได้ นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูแบบอย่างการกระทำของผู้เลี้ยงดูตนด้วย

ซิมบาร์โด (Zimbardo, 1977:57) ให้ความหมายการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การให้ความรู้ และประสบการณ์ เป็นการวางแผนการอยู่ในสังคมให้กับเด็กเพราะบ้านเป็นสถานที่แรกที่เด็กได้เรียนรู้ทักษะทางสังคม

นักจิตวิทยา และนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งประเภท และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูไว้หลายลักษณะแตกต่างกันออกไปเพื่อจุดประสงค์ทางการศึกษาและการอธิบายพฤติกรรมที่ต่างกัน แต่ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งไว้ในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน และผู้วิจัยนำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ

บัมรินด์ (Baumrind 1967:291-329) ได้แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. แบบเอาใจใส่ และให้เหตุผลแก่บุตร
2. แบบเผด็จการ เข้มงวดกวดขัน ไม่รับฟังความคิดเห็นของบุตรใช้เหตุผลของบิดามารดาฝ่ายเดียว
3. แบบปล่อยปละละเลย ปล่อยให้บุตรทำอะไรตามใจชอบ ไม่สนใจบุตร

เฮอร์ลอค (Hurlock 1978:661) แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ ดังนี้

1. แบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าคุณแม่ปฏิบัติต่อตนอย่างยุติธรรม มีความอดทน และไม่ตามใจจนเกินไป หรือเข้มงวดกวดขันจนเกินไปยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นของบุตร ให้ความร่วมมือต่อบุตรตามโอกาสอันควร
2. แบบเข้มงวดกวดขัน เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าคุณแม่ก้าวท้าวเรื่องส่วนตัวของตน ถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของคุณแม่
3. แบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกว่าคุณแม่ไม่ได้รับการเอาใจใส่และการให้คำแนะนำช่วยเหลือจากคุณแม่เท่าที่ควร

ละม้ายมาศ ศรศักดิ์และจรรยา สุวรรณทัต(อ้างถึงใน นิภาพรรณ แก่นคง 2532: 54) แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย คือ พ่อแม่รับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูบุตรและภาระอื่นๆของครอบครัว การตัดสินใจใดๆ ในครอบครัวเกิดจากการตกลงเห็นชอบของสมาชิกทุกคน บุตรมีโอกาสใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ และรับผิดชอบกิจการต่างๆของครอบครัว มีโอกาสหัดคิดริเริ่ม และตัดสินใจจากเรื่องเล็กไปหาเรื่องใหญ่
2. แบบอัตตาธิปไตย คือ พ่อแม่มีอำนาจเด็ดขาดในภาระกิจทุกอย่างในครอบครัว เป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมาย และกฎเกณฑ์ทุกอย่าง บุตรเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตาม ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะเห็นห่าง
3. แบบปล่อยปละละเลย คือ พ่อแม่มักใช้อารมณ์กับบุตรมากกว่าเหตุผลไม่สนใจ บุตรมักปล่อยให้ทำตามใจ โดยพ่อแม่ไม่สนใจให้คำแนะนำ หรือช่วยเหลือ

ก้อ สวัสดิ์พานิชย์(2515:150-151)แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 แบบ คือ

1. แบบปล่อยตามใจ คือ ตามใจบุตรไม่ว่าบุตรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร ไม่มีการว่ากล่าว หรือลงโทษ
2. แบบใช้อำนาจเด็ดขาด คือ พ่อแม่เท่านั้นที่มีอำนาจทุกอย่างในครอบครัวบุตรไม่มีส่วนร่วมใดๆทั้งสิ้น คอยปฏิบัติตามเท่านั้น
3. แบบใช้เหตุผล คือ พ่อแม่ใช้เหตุผลกับบุตรมากกว่าใช้อำนาจ เวลาอบรมสั่งสอนจะให้เหตุผลพร้อมทั้งให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือโต้เถียง แต่เมื่อทำความเข้าใจกันแล้ว

บุตรจะต้องปฏิบัติตาม

จากลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่นำเสนอบ้างต้นจะเห็นได้ว่า สามารถแบ่งการอบรมเลี้ยงดูได้เป็น 3 แบบ คือ

1. แบบประชาธิปไตย
2. แบบเข้มงวดกวดขัน
3. แบบปล่อยปละละเลย

ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

บูทและไวท์ (Booth and White, 1980 อ้างในบุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531: 25) กล่าวว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะเป็นผู้มีความรู้มากกว่าและสามารถแก้ไขปัญหาและมองเห็นทางเลือกได้มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

ฮอร์ตันและฮันท์ (Horton and Hunt 1972: 254) กล่าวว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต คือ

1. ผู้ที่สามารถมีการศึกษาสูงได้ต้องมีเงินมาก และมีแรงจูงใจที่จะเรียน เด็กชนชั้นสูงมีเงินเพียงพอ มีการสนับสนุน และการกระตุ้นมากกว่าเด็กชนชั้นต่ำ
2. ระดับและประเภทการศึกษามีผลต่อการจัดลำดับชั้น การศึกษาเป็นสิ่งกระตุ้นความทะเยอทะยาน ช่วยเปลี่ยนค่านิยม ความสนใจ เป้าหมายชีวิต
3. ความมั่งคั่งและรายได้ หมายถึง สิ่งที่รับเป็นเงินเดือนจากการประกอบอาชีพรวมทั้งทรัพย์สินต่างๆที่มี เนื่องจากรายได้สามารถใช้จ่ายปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ และระดับการศึกษาให้ดีขึ้น ดังนั้นพ่อแม่ที่มีรายได้สูงจึงสามารถส่งเสริมให้ลูกมีการศึกษาได้สูงมากกว่าพ่อแม่รายได้ต่ำ

การศึกษาของบิดาและมารดาเป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของเด็ก บิดามารดาที่มีการ

การศึกษาสูงสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ทั้งในด้านเงิน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้และมีสมารถให้ความรู้กับนักเรียนได้ดีกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาต่ำ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไอเซน อาร์โนล และไมล (Eysenscle, Arnold and Meili, 1972: 16) ให้ความหมาย ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ว่า หมายถึง ขนาดความสำเร็จที่ได้จากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายาม ความสามารถทางร่างกาย หรือสมอง

ลินวอลล์ และนิโค (อังกไน คิริลักษณ์ ศรีสำอองค์, 2530: 21) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวบ่งชี้ที่ได้มาจากกระบวนการใดกระบวนการหนึ่ง อาทิ การสังเกต การตรวจนับ การตรวจสอบด้วยข้อสอบ ซึ่งต้องอาศัยกรรมวิธีที่ซับซ้อน และช่วงเวลาในการประเมินที่ยาวนาน หรืออีกวิธีหนึ่งอาจวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่นิยมใช้กันทั่วไป (Published Achievement Tests) การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้ทั่วไปมักอยู่ในรูปของเกรด หรือระดับคะแนนที่ได้จากโรงเรียน เนื่องจากให้ผลที่เชื่อถือได้มากกว่า เพราะอย่างน้อยก่อนการประเมินผลการเรียนครูต้องพิจารณาจากองค์ประกอบอื่นๆ อีกหลายด้านจึงย่อมดีกว่าว่าการแสดงขนาดความสำเร็จทางการเรียนด้วยแบบวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนทั่วไป ดังนั้นการวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงใช้เกรดเป็นตัวบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมานะอดทน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมานะอดทนของผู้วิจัยรวบรวมมานี้ เป็นงานวิจัยในต่างประเทศทั้งหมด เนื่องจากไม่พบงานวิจัยในประเทศไทย

↪ คอนสแตนติโนเปิล (Constantinople, 1969) ศึกษาบุคลิกภาพของนักเรียนวิทยาลัยชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4 ติดตามศึกษาอีกครั้งเมื่อเวลาผ่านไป 2 ปี ผลการศึกษาพบว่า คະແນຂອງຂັ້ນພັດທະນາການມີຄວາມສົມພັນກັບອາຍຸ ຄື ເມື່ອມີອາຍຸເພີ່ມຂຶ້ນ ຄະແນໃນທາງບວກຂອງບຸກຄົນເພີ່ມຂຶ້ນ ຄະແນໃນທາງລບຂອງບຸກຄົນລຽດລຽນ ແລະມີຄວາມແຕກຕ່າງອ່າຍມີນ້ອຍສຳຄັນ ທາງສະຖິຕິຮ່ວງນັກຮຽນສູນປີທີ່ 1 ກັບນັກຮຽນປີທີ່ 4 ໃນອັງຄະປະກອບຄວາມມາຮອດສາສະດາ

↪ ໂຣມານີສ (Reimanis, 1974) ສຶກສາຄວາມສົມພັນຮ່ວງຄວາມມາຮອດສາສະດາກັບຄວາມຮູ້ສຶກສູນໃນສັງຄົມແລະລັກສະນະອາຣົມຂອງນັກຮຽນສູນປີທີ່ 1 ຜົນສຶກສາຮູ້ສຶກສູນຄວາມມາຮອດສາສະດາມີຄວາມສົມພັນກັບຄວາມກ້າວຮ້າງ ຄວາມເກັບຄວາມວິຕົກກັງວົນ ແລະຄວາມເຫຼືອຍລ້າ ແຕ່ມີຄວາມສົມພັນທາງບວກກັບຄວາມຮຸ່ນຮຸ່ງ ຄວາມຄ່ອງແຄ້ວ ການຍອມຮັບທາງສັງຄົມແລະການຮູ້ສຶກເປັນສັງຄົມ

↪ ໂຣເຊນທອລ ແລະຄະ (Rosenthal and Associates, 1981) ສຶກສາພັດທະນາການທາງບຸກຄົນ ເພື່ອຕົວຢ່າງສຶກສາສັງຄົມຂອງອິຣິດສັນ ຕັ້ງແຕ່ຂັ້ນປັດທະນາທີ່ 1 ຈົນເຖິງຂັ້ນທີ່ 6 ທຳການສຶກສາກັບນັກຮຽນອາຍຸ 9 ປີ ແລະ 11 ປີ ຜົນສຶກສາຮູ້ສຶກສູນຄວາມສົມພັນອ່າຍມີນ້ອຍສຳຄັນທັງໝົດ ຍົກເວັ້ນ ຄວາມສົມພັນຮ່ວງຄວາມມາຮອດສາສະດາ ກັບຄວາມມີສົມພັນຮ່ວງ ແລະ ກຸ່ມຕົວອ່າຍ 11 ປີ ມີຄະແນຄວາມມາຮອດສາສະດາສູງກວ່າກຸ່ມອາຍຸ 9 ປີ

↪ ເດລລາ ສິລວາ ແລະດູເຊັກ (Della Selva and Dusek, 1984) ສຶກສາທາງເພດກັບຄວາມມາຮອດສາສະດາຂອງວັຍຮຸ່ນ ຜົນສຶກສາຮູ້ສຶກສູນຄວາມມາຮອດສາສະດາຕໍ່າກວ່າຜູ້ຮູ້ສຶກສູນແລະຜູ້ມີລັກສະນະທາງເພດເປັນແບບເພດຊາຍແລະເພດຮູ້ສຶກສູນໃນຄົນເດີຍກັນ (Androgynous) ຈະມີຄະແນຄວາມມາຮອດສາສະດາສູງສຸດແລະຄະແນຄວາມຕ້ອຍຕໍ່າສຸດ ສ່ວນກຸ່ມທີ່ມີລັກສະນະທາງເພດເປັນແບບເພດຊາຍ (Masculine) ແລະລັກສະນະທາງເພດເປັນເພດຮູ້ສຶກສູນ (Feminine) ມີຄະແນຄວາມມາຮອດສາສະດາໃນລະດັບກາງ ສຳລັບກຸ່ມວັຍຮຸ່ນທີ່ມີລັກສະນະທາງເພດທີ່ແບ່ງແຍກໄດ້ ຈະມີຄະແນຄວາມມາຮອດສາສະດາຕໍ່າສຸດ

↪ ນັນ (Nunn, 1987:2802) ສຶກສາຄວາມມາຮອດສາສະດາແລະພຸດທິກຣມຂອງນັກຮຽນ

ชายเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความมานะอดสาหะกับพฤติกรรมสัมพันธ์ที่ผลทางการเรียนมีความสัมพันธ์ความคิดสร้างสรรค์ และระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

โควาซและมาร์เซีย(Kowaz and Marcia 1991:390-397) ศึกษาการพัฒนาและหาความตรงของแบบวัดความมานะอดสาหะตามแนวคิดของอิริคสันกับนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. Current definition โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละองค์ประกอบเป็นคู่ และคะแนนรวม พบว่าอยู่ในช่วง .44-.93
2. หาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความมานะอดสาหะที่ได้กรายงานตัวเองกับคะแนนที่พ่อแม่ ครูรายงาน พบว่าอยู่ในช่วง .67-.99

จากงานวิจัยที่น่าเสนอ แสดงถึงความสนใจของนักจิตวิทยาที่ศึกษาพัฒนาการทางบุคลิกภาพตามทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอิริคสัน ผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า ความมานะอดสาหะมีความสัมพันธ์กับอายุ เพศ ความคิดสร้างสรรค์ ขึ้นพัฒนาการอื่น บทบาททางเพศ อารมณ์ ระดับการศึกษาของบิดามารดา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

แมคเคลียน(McClian, 1975) ศึกษาความมานะอดสาหะของนักเรียนอายุ 12-18 ปี ทำการศึกษา 6 เมือง โดย 4 เมือง จากยุโรป และ 2 เมือง จากสหรัฐอเมริกา แบ่งเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ 12-13 ปี 14-16 ปี และ 17-18 ปี ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มที่มาจากเมืองมิวนิค(Munich) บรัสเซลส์(Brussels) และนอคซ์วิลล์ขาว(Knoxville white) จะมีอัตราส่วนระหว่างคะแนนเฉลี่ยทางบวกกับทางลบสูงกว่ากลุ่มที่มาจาก นอคซ์วิลล์ดำ (Knoxville black) ชาร์ลีวิลล์-เมไซร์(Charleville-Mezieres) และมะละกา(Malaga)

2. อัตราส่วนระหว่างคะแนนเฉลี่ยความมานะอดสาหะกับความรู้สึกดี้อย พบว่าผู้ชายสูงกว่าผู้หญิง ในกลุ่มอายุทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะเป็น สูง-ต่ำ-สูงและนักเรียนที่มาจากสายสามัญจะมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่มาจากสายเทคนิค

3. เมืองนอกรีวิลล์ต่ำและชาร์ลวิลล์-เมโซวีส์ ผู้ชายมีคะแนนเฉลี่ยความมานะอดสาหะสูงกว่าผู้หญิง เมืองมะละกาผู้ชายจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้หญิง

โอชซี และพลัก(Ochse and Plug, 1986) ศึกษาพัฒนาการทางบุคลิกภาพข้ามวัฒนธรรม เพื่อตรวจสอบความตรง(Validity)ของทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอิริคสัน ตัวอย่างเป็นชาวอัฟริกาใต้ทั้งผิวขาวและผิวดำอายุ 15-60 ปี ผลการวิจัยพบว่า

1. การวิเคราะห์ตัวประกอบ(Factor Analyse)ทั้งผิวขาว และผิวดำ พบว่า มีองค์ประกอบทั่วไป(Common Factor)เป็นพื้นฐาน ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบของบุคลิกภาพตามทฤษฎี

2. จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน 3 ทาง (Three-Way ANOVA) ของคะแนนในแต่ละขั้นพัฒนาการพบว่า ไม่มี Main effect กับกลุ่มอายุตามที่ทฤษฎีกล่าวไว้ แต่มี Main effect กับกลุ่มอายุที่สูงไปอีกหนึ่งขั้นพัฒนาการ

3. คะแนนของขั้นพัฒนาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับดัชนีวัดความเป็นอยู่ อายุ และการตอบตามสังคม และในขั้นพัฒนาการความมานะอดสาหะเพศชายมีคะแนนสูงกว่าเพศหญิง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู และความมานะอดสาหะโดยตรงนั้นผู้วิจัยค้นคว้าไม่พบ แต่จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ สามารถสรุปได้ว่าลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อ พฤติกรรม และบุคลิกภาพของนักเรียนในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีบุคลิกและพฤติกรรมในทางที่ดี คือ มีเอกลักษณ์สูง(Enright and Associates, 1980) ความภาคภูมิใจในตนเองสูง (Litovsky and Dusek, 1985) อึดทนทานสูง(วิลสันคีนส์สูง(วิลสันคีนส์ มนุเคเวต, 2524) ความคิด

เห็นเกี่ยวกับตนเองดีและมีความกล้าแสดงออกสูง (นฤมล สิริวิฑ์, 2533) ระดับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมสูง (ยาใจ จุลพงษ์, 2534) ความเห็นแก่ตัวต่ำ (รัตนา ฉากสลัก, 2530) ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูง (พรทิพย์ อินทนู, 2530) เจตคติทางวิทยาศาสตร์สูง (นิภาพรรณ แก่นคง, 2532) และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Dornbusch and Associates, 1987)

2. นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันจะมีบุคลิก และพฤติกรรมทั้งดีและไม่ดี คือ มีเอกลักษณ์และวุฒิภาวะสูง (Enright and Associates, 1980) ระดับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมสูง (ยาใจ จุลพงษ์, 2534) แต่พบว่า มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (Litovsky and Dusek, 1985) อ้อมโนทัศน์ต่ำ (วิมลนัถร์ มนุเศวต, 2524) ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไม่ดี และมีความไม่กล้าแสดงออกสูง (นฤมล สิริวิฑ์, 2533) ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ต่ำ (พรทิพย์ อินทนู, 2530) เจตคติทางวิทยาศาสตร์ต่ำ (นิภาพรรณ แก่นคง, 2532) และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ (Dornbusch and Associates, 1987)

3. นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีบุคลิกภาพ และพฤติกรรมไม่ดีเป็นส่วนใหญ่ คือ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดีแต่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำและมีความก้าวร้าวสูง (นฤมล สิริวิฑ์, 2533) อ้อมโนทัศน์ต่ำ (วิมลนัถร์ มนุเศวต, 2524) ระดับการใช้เหตุผลทางจริยธรรมต่ำ (ยาใจ จุลพงษ์, 2534) ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ต่ำ (พรทิพย์ อินทนู, 2530) และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ต่ำ (นิภาพรรณ แก่นคง, 2532)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับการศึกษาของบิดามารดา

นัสน์ (Nunn, 1987: 2802) ศึกษาความมานะอดสาหัสและพฤติกรรมของเด็กชายเกรด 5 ผลการวิจัยพบว่า ความมานะอดสาหัสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษาของบิดามารดา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความมานะอดทน ได้แก่งานวิจัยของ นันน์ (Nunn, 1987:2802) ซึ่งพบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ และความมานะอดทน โควาซและมาร์เซีย (Kowaz and Marcia 1991:390-397) พบว่า ความมานะอดทนมีความสัมพันธ์กับทางบวกกับคะแนนสัมฤทธิ์ผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะนิสัยสัมพันธ์บุคคลระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษาของ บิดาและมารดา การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียน วัฒนธรรม ความมุ่งหวังในการศึกษาต่อของนักเรียน และความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครอง กับความมานะอดทนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความมานะอดทนของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประถมในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาภาคปลายปีการศึกษา 2535 และมีคะแนนจากแบบวัดความมานะอดทนตามการรับรู้ของนักเรียนแตกต่างกับคะแนนจากแบบวัดความมานะอดทนตามการรับรู้ของครูประจำชั้นไม่เกิน 18 คะแนน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 212 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา วัฒนธรรม ซึ่งแบ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีน คนไทยมุสลิม คนไทยเชื้อสายไทย การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียน ซึ่งแบ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดู

แบบเข้มงวดกวดขันและการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ความมุ่งหวังในการศึกษาต่อ
ของนักเรียน และความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครอง

2.2 ตัวแปรตาม คือ คะแนนความมานะอุตสาหะ

คำจำกัดความในการวิจัย

1. ชาวไทยต่างวัฒนธรรม หมายถึง ประชากรที่มีวัฒนธรรมแตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น ภาษา ศาสนา ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ในที่นี้หมายถึงเฉพาะ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยมุสลิม

1.1 ชาวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง นักเรียนที่มีผู้ปกครองที่ดำรงตามขนบธรรมเนียมประเพณีจีนอยู่ มีการประกอบพิธีไหว้เจ้าแบบจีน และใช้ภาษาจีนในบ้าน หรือบิดามารดายังคงใช้สกุลแซ่

1.2 ชาวไทยมุสลิม หมายถึง นักเรียนที่มีผู้ปกครองที่ดำรงตามขนบธรรมเนียมมุสลิม ประกอบพิธีทางศาสนาอิสลาม หรือใช้ภาษามลายูวิ้งในบ้าน

1.3 ชาวไทยเชื้อสายไทย หมายถึง นักเรียนที่ผู้ปกครองนับถือศาสนาพุทธและไม่ได้ใช้สกุลแซ่ หรือใช้ภาษาจีนในบ้าน

2. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กตามการรับรู้ของนักเรียนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แบบ (นิภาพรรณ แก่นคง, 2533) คือ

2.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่น มี

เหตุผลยอมรับในความคิด และความสามารถของเด็ก สามารถให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันควรที่นี้ หมายถึง คະแนที่นักเรียนตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูโดยได้คะแนนในส่วนการอบรมแบบประชาธิปไตยมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ไม่น้อยกว่า 4 คะแนน

2.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการทำตามที่ตนเองต้องการ ในที่นี้หมายถึงคะแนที่นักเรียนตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูโดยได้คะแนนในส่วนการอบรมแบบเข้มงวดกวดขันมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ไม่น้อยกว่า 4 คะแนน

2.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ตัวเด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือแนะนำจากผู้ปกครอง และมักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ซึ่งในที่นี้หมายถึง คະแนที่นักเรียนตอบแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูโดยได้คะแนนในส่วนการอบรมแบบปล่อยปละละเลยมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ไม่น้อยกว่า 4 คะแนน

3. ระดับการศึกษาของบิดา และมารดา แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

3.1 ระดับการศึกษาสูง หมายถึง ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า

3.2 ระดับศึกษายานกลาง หมายถึง ระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป แต่ไม่ถึงระดับปริญญาตรี

3.2 การศึกษาดำ หมายถึง ระดับการศึกษาไม่ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง กำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยทุกวิชา ปีการศึกษาภาคต้น อาศัยหลักเกณฑ์ที่อาจารย์แนะแนวของโรงเรียนใช้พิจารณาผลการเรียนของเด็กโดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยทุกวิชาตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยทุกวิชาอยู่ในช่วง 2.00-3.00

4.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง ผลการเรียนเฉลี่ยทุกวิชาต่ำกว่า 2.00 ลงมา

5. ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อของนักเรียน หมายถึง ความปราถนาหรือความตั้งใจของนักเรียนที่ต้องการจะศึกษาต่อจนถึงระดับการศึกษาสูงสุด ซึ่งแบ่งระดับความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อออกเป็น 3 ระดับ คือ

5.1 ความมุ่งมั่นในการศึกษาสูง หมายถึง นักเรียนที่มุ่งหวังจะเรียนจบระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป

5.2 ความมุ่งมั่นในการศึกษาปานกลาง หมายถึง นักเรียนที่มุ่งหวังจะเรียนจบระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไปแต่ไม่ถึงระดับปริญญาตรี

5.3 ความมุ่งมั่นในการศึกษาต่ำ หมายถึง นักเรียนที่มุ่งหวังจะเรียนจบไม่ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

6. ความมุ่งมั่นให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครอง หมายถึง ความปราถนาหรือความตั้งใจของผู้ปกครองนักเรียนที่ต้องการจะให้เด็กเรียนศึกษาต่อจนถึงระดับการศึกษาสูงสุด ซึ่งแบ่งระดับความมุ่งมั่นให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครองออกเป็น 3 ระดับ คือ

6.1 ความมุ่งมั่นให้นักเรียนศึกษาต่อสูง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนที่มุ่งหวังจะให้เด็กเรียนเรียนจบระดับชั้นปริญญาตรีขึ้นไป

6.2 ความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อปานกลาง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนที่มุ่งหวังจะให้นักเรียนเรียนจบระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นไป แต่ไม่เกินระดับปริญญาตรี

6.3 ความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อต่ำ หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนที่มุ่งหวังจะให้นักเรียนเรียนจบไม่เกินระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

7. ความมานะอดทน หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างสุดความสามารถ เพื่อให้กิจกรรมที่ตนกระทำประสบความสำเร็จ ซึ่งความรู้สึกนี้จะนำไปสู่ความรู้สึกว่าตนมีคุณค่า มีประโยชน์ต่อคนอื่น ทำให้เกิดความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ สำหรับการวิจัยนี้ ศึกษาความมานะอดทนใน 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบทางพุทธิปัญญา พฤติกรรม และความรู้สึก ส่วนความด้อย เป็นความรู้สึกในทางตรงกันข้ามของความมานะอดทน เด็กจะมีความรู้สึกว่าตนมีความสามารถต่ำกว่าคนอื่น ทำให้ไม่ใช้ความพยายามของตนในการกระทำสิ่งต่างๆทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่า

7.1 องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (ทักษะ และความรู้) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนซึ่งแบ่งตามการประเมินความก้าวหน้าคุณภาพนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2530 (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530 : 33-34) เป็น 5 กลุ่ม คือ

7.1.1 กลุ่มทักษะ-ภาษาไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและเป็นเครื่องมือเรียนรู้ เนื้อหาวิชาเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า มีความรู้ และเจตคติที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัย แบ่งเป็นทักษะในการฟัง การอ่านในใจ การเขียน หลักเกณฑ์ภาษา การอ่านออกเสียงการพูด และความสามารถในการอ่านเร็ว

7.1.2 กลุ่มทักษะ-คณิตศาสตร์ เน้นด้านความคิด ความเข้าใจ จากกิจกรรมประสบการณ์ และของจริงหรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางคำนวณ พีชคณิต การวัด เรขาคณิต และสถิติ โดยจัดให้มีความสัมพันธ์กัน และคำนึงถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

7.1.3 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ประกอบด้วยวิชาเดิม 3 วิชา คือ

วิชาสังคม(ยกเว้นศีลธรรม) วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา กลุ่มนี้ว่าด้วยกระบวนการเกี่ยวกับชีวิต และสังคม ซึ่งกล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆที่ทำให้ชีวิตดำรงและดำเนินต่อไปด้วยดี ประสบการณ์ในกลุ่มนี้จึงจัดเอาปัญหา และความต้องการของคนไทยทั้งในอดีตปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งครอบคลุมเอาวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์บางส่วน

7.1.4 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรมในตัวผู้เรียนตามแนวทางอันพึงประสงค์ กลุ่มวิชานี้ประกอบด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนา และสร้างเสริมนิสัยให้เป็นผู้มีคุณธรรม รู้จักแสดงออกด้วยความเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตพัฒนาสังคมให้สงบสุข และเจริญก้าวหน้า ลักษณะนิสัยที่เกี่ยวข้องกับความมานะอดุสาหะ ได้แก่ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักสิทธิ และหน้าที่ของตน

7.1.5 กลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ ประกอบด้วยความรู้ความสามารถในงานที่เป็นพื้นฐานอาชีพ มีหลักการทำงานในชีวิตประจำวันทั้งงานบ้าน งานประดิษฐ์ งานช่างและงานเกษตร

องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม และความรู้สึก ผู้วิจัยนำมาจากแบบวัดความมานะอดุสาหะของโควาซ และมาร์เซีย(Kowaz and Marcia, 1991)

7.2 องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (รู้จักใช้ความรู้ความชำนาญที่มีในลักษณะที่มีประสิทธิภาพ)แบ่งเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

7.2.1 ความเข้มของความสุขใจ หรือความมุ่งมั่นในสิ่งที่กระทำ

7.2.2 ความพากเพียร

7.2.3 การนำความรู้ และความชำนาญไปใช้ และลงมือกระทำ

7.2.4 งานมีประสิทธิภาพ และมีเป้าหมาย

7.2.5 สามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้

7.2.6 ใช้วิธีที่เหมาะสมเพื่อให้งานสำเร็จ

7.3 องค์ประกอบด้านความรู้สึก (ทัศนคติโดยตรง และประสบการณ์ที่ได้จากการใช้ความรู้และทักษะ) แบ่งเป็น 6 ลักษณะ คือ

7.3.1 รู้สึกมีประโยชน์ และมีความสามารถ

7.3.2 สนุกกับการปรับตัว หอใจ และภูมิใจในความพยายาม และความสำเร็จ

7.3.3 ถือตามอย่างผู้มีความรู้ และความสามารถในด้านต่างๆ

7.3.4 อากรู้อากรเห็นสิ่งต่างๆ และสนใจที่จะเรียนรู้

7.3.5 มีประสบการณ์ และตระหนักในขอบเขตและกำลังของตน

7.3.6 รู้คุณค่าของการฝึกฝนแล้วเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียน วัฒนธรรม ความมุ่งหวังในการศึกษาต่อของนักเรียนและความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครองกับความมานะอดสาหะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. ทราบถึงผลของ เพศ อายุ ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา การอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของนักเรียน วัฒนธรรม ความมุ่งหวังในการศึกษาต่อของนักเรียน และความมุ่งหวังให้นักเรียนศึกษาต่อของผู้ปกครอง ที่มีต่อความมานะอดสาหะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร

3. เป็นแนวทางให้ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นได้ตระหนักถึงความสำคัญขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อความมานะอดสาหะของนักเรียน

4. ผลการวิจัยเป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งประกอบการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กให้เหมาะสมกับวัย และเตรียมพร้อมเพื่อพัฒนาการในขั้นต่อไป

5. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องพัฒนาการทางบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคมของอีริกสันต่อไปในอนาคต